СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 159. Джерзі Сиґі, Н. Дж., середа, 12-го липня 1939. No. 159. Jersey City, N. J., Wednesday, July 12, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПЕРЕБІГ СТРАЙКУ В „ДОБЛЮ ПІ ЕЙ"

НЮ ЙОРК. — Нюйорський директор „Доблю Пі Ей" заявив, що тільки мала частина його робітників вийшла на страйк, а решта далі працює. Він сказав, що робітники дістали загрозу, що будуть цілком відправлені з праці, коли будуть далі страйкувати. Внаслідок того велика частина вернулась назад до праці. Ті, що втратять працю внаслідок страйку, не дістануть опісля жадної державної роботи.

З такого відношення крайньо незадоволений провід Американської Федерації Праці, в склад якої входить нюйорська юнія „Доблю Пі Ей". Предсідник А.Ф.П., Вилієм Ґрін, заявив, що коли конгрес назад не приверне старої стопи плат робітникам „Доблю Пі Ей", то Американська Федерація Праці пімститься за те на конгресменах при наступних виборах. В конгресі прихильники страйкуючих робітників внесли два проекти для привернення старих плат.

ДЕПОРТУЮТЬ КОМУНІСТА.

САН ФРАНСІСКО. — Власті розпочали заходи, щоб депортувати до Австралії Ґерія Бриджеса, юнійного організатора на західнім побережжі. Йому доказують звязки з комуністичним рухом, що прямує до повалення теперішнього американського демократичного устрою. Бриджес заперечує звязки з комунізмом, та урядові агенти доказують противне.

КОМІТЕТ ДАЄСА ПЕРЕД ДАЛЬШОЮ РОБОТОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Конгресмен Даєс, голова дослідного конгресового комітету, заявив, що його комітет зачне дальші переслухання в справі „неамериканських активностей" з початком наступного місяця. Він сказав, що його комітет має велику скількість документів, які доказують, що деякі переворотні організації в Америці дійсно підготовляли і далі підготовляють переворот. Комітет наперед буде переслухувати фашистівські і нацистичні організації, а опісля комуністичні.

ЖАДАЮТЬ НОВИХ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

ВАШИНҐТОН. — Американська воєнна маринарка зажадала від конґресу ухвалення грошей на будову чергових двох великих воєнних кораблів, по 45,000 тон кожний. Два подібні кораблі вже будують в американських доках; вони належать до найбільших у світі, а коштують по сто міліонів долярів кожний.

ПРЕЗИДЕНТ ДАЄ ПОСАДУ МЕКНОТОВІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт дав в уряді нову посаду дотеперішньому філіпінському комісарові, МекНотові. Цей, по короткій нараді з приятелями, приняв її. МекНот є одним із чільних претендентів на президентського кандидата з Демократичної Партії. Приняття цієї посади, як дехто догадується, означає, що президент Рузвелт рішився кандидувати сам утретє.

НІКОЛАС БОТЛЕР ВЕРНУВСЯ З ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК. — Президент Колюмбійського університету, Ніколас Ботлер, вернувся зо своєї черговоі поїздки до Европи і, як звичайно, привіз із собою новини. Передівсім загроза війни в Европі дуже велика, говорив він. Всі бояться, що пічне Гітлер. А Гітлер слухає своїх пятьох астрольоґів, які зо звізд вичитують йому, що він має починати. До наступного вересня Гітлер мусить щось почати, радять астрольоґи, бо в тім часі наступить рішальна точка для Гітлера: або він стане на шлях до ще вищої слави, або зачнеться його упадок. Це смішне, але правдиве, говорив Ботлер.

ПОЄДИНОК ДІТВАКІВ.

ҐВАДАЛЯХАРА (Мексико). — Два дітваки, один 10 літ, другий 11, порішили поєдинкуватись на пістолі за одну дівчину, що мала також 10 літ. Виконавши всі поєдинкові формальності, вони уставилися на певній віддалі і віддали до себе стріли. Один із них упав тяжко ранений.

РЕВОЛЮЦІЇ В ПОЛУДНЕВО-АМЕРИКАНСЬКИХ КРАЯХ.

ҐВАЯКВІЛ (Еквадор). — Тут вибухла коротка революція, яку зараз здавили. Її викликали ліво настроєні військові старшини, сотники Бурбано і Карільо. За ними не пішли інші полки, ворохобню в зародку здавлено, а ворохобників арештовано.

САНТІЯҐО (Чіле). — Підпольні групи старалися викликати переворот у Чіле, в пору, коли армія була на маневрах. Заговір викрито і переворот здушено.

ПШЕНИЦЯ ПОДЕШЕВІЛА.

ШІКАҐО. — На збіжевих біржах ціна на пшеницю в останніх днях дуже впала.

КОЛИ ЮНІЇ ПОСВАРЯТЬСЯ.

Між двома юніями тунелевих робітників, з котрих одна належить до Американської Федерації Праці, а друга не належить, прийшло в Ню Йорку до поважних бійок. На світлині пікети машерують з таблицями коло місця, де мали копати тунель для водопроводів, а одіта в сталеві шоломи поліція стоїть готова з газовими бомбами.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ПРИГЛЯДАЄТЬСЯ.

До міста Данціґу прибув з Варшави американський посол Антоні Бідл, щоб самому переконатись на власні очі, які є відносини.

СЛІПИЙ БУДІВНИЧИМ МАШИН.

Ричалд Равілсон, 21-літній сліпий механік з Оніоти, Ню Йорк, зробив машину, котрої він уживає до набивання батерій електрикою, різання дерева й заліза, до пилення дерева й гострення пил.

ЧОГО ХОЧЕ ІТАЛІЯ?

У звязку з відїздом італійського міністра закордонних справ Чіяна у відвідини до Ґен. Франка італійські газети розписуються про теперішні вимоги Італії. Вони обіймають Туніс, Жібуті, Суез, острів Мальту й інші землі, замешкані італійцями.

БРАЗИЛІЯ ВИКИДАЄ „НЕБАЖАНИХ ЧУЖИНЦІВ".

Бразилійський уряд уже почав виконувати недавно заведений закон, що дає урядові право висилати з краю „небажаних чужинців". Першою особою, що її стрінула така доля, є видавець японської газети в Ріо де Жанейро. Він протестував проти депортації на тій основі, що він жив у Бразилії 25 літ та мав діти, роджені в Бразилії, але суд заявив, що уряд має право депортувати всякого чужинця, що думками або вчинками ображає Бразилію або її встанови.

ЧИСЛО НЕШЛЮБНИХ ДІТЕЙ ЗРОСТАЄ.

В роках 1931. і 1932. було в Польщі 950,000 дітей, з того 57,000 нешлюбних, себто аж 6%. В останніх роках число нешлюбних дітей значно зросло мабуть тому, що число подруж у Польщі постійно зменшується. Крім того пізніший вік молодих подруж каже теж здогадуватися, що відсоток нешлюбних дітей зростає з року на рік.

ХАРАКТЕРИСТИЧНИЙ ВИСЛІД ВИБОРІВ ДО ГРОМАДСЬКИХ РАД НА ВОЛИНІ.

„Газета Польска" (ч. 114) з 26 квітня пише: Дотепер закінчилися вибори до громадських рад у повітах: Дубно, Здолбунів і Горохів. Національний склад громадських рад такий: у пов. Дубно 49.56 прц. поляків, 44.18 прц. українців; у повіті Здолбунів 65.9 прц. поляків і 30 прц. українців; у повіті Горохів 53 прц. поляків і 40 прц. українців. У багатьох місцевостях зголошення лише по одній листі і голосування не відбулося. Так то випали вибори до громадських рад у трьох повітах на Волині, де число українського населення перевищає 80 відсотків. Коментарі хіба зайві.

ЛЯВІНА ЗАСИПАЛА БАРАК.

У долині Формацца (Італія) недалеко швайцарської границі засипала лявіна на висоті 2,000 м. барак, у якому мешкали робітники, що працювали при будові електрівні.

ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ВЕЖУ ФЛЬОРЕНТІЙСЬКОЇ КАТЕДРИ.

Прегарна вежа фльорентійської катедри, що її збудував славний італійський будівничий і різьбар Пилип Брунелечі (1337—1446), викликує велику тривогу з огляду на зміни, до яких дійшло під впливом часу. Найновіші досліди у звязку з відновленням катедри виявили, що вежа є дуже вразлива на зміни температури й обем її змінюється залежно від пори року. Спершу міркували забезпечити вежу сталевим перстенем, але тепер висунули інший проєкт. Згадна вежа складається в дійсності з двох веж: масивнішої і міцнішої та еластичнішої, лекшої. Архітект вежі передбачив мабуть нинішні клопоти, бо між обома вежами знаходиться ізоляційна верства повітря. Одначе ця верства не є як слід забезпечена і тому вільний простір між обома вежами задумують виповнити кращою ізоляційною масою, а саме т. зв. „скляною вовною".

УКРАЇНСЬКІ ПІКЛУВАНКИ ВІДЗНАЧАЮТЬСЯ.

Між піклуванками, що покінчили свій вишкіл у шпиталі св. Йосифа в Вінніпеґу, чотири українки дістали відзначення. Вони є: Анна Кащак дістала нагороду д-ра МекДуґала за найвищі значки в медицині; Тилі Роспад — дістала нагороду д-ра Аббота за доглядання польожниць; Геня Колісник — дістала стипендію, даровану шпиталеві Жіночою Ґілдою; Марія Литвин — дістала нагороду д-ра Г. Новака за загальну звинність.

Взагалі скінчило свій вишкіл 11 піклуванок. Між ними була ще одна українка, Лідія Сікевич.

СОЦІЯЛІСТИ У ФРАНЦІЇ ЗІРВАЛИ З КОМУНІСТАМИ.

Зїзд соціялістичної партії цілої Франції в Нансі 29. травня ухвалив зірвати з комуністичною партією, з якою соціялісти були в союзі від виборів народнього фронту в 1936 р. Зїзд у дійсности тільки затвердив те, що фактично вже було зроблене, але значуче є, що ухвала перейшла 5,490 голосами проти 1,761, а також, що голосування відбулось у відсутності провідника партії, Леона Блюма.

Перед тим відбувся „наступ" на комуністів. Одні делеґат відніс закид, що орган Блюма „Популер" є лихо поінформований і постійно дає хибне висвітлення міжнародного положення. Блюм загрозив, що уступить з редакторства часопису, як зїзд піддержить його критика.

ПОБИЛИ І НАГНАЛИ АРТИСТІВ КАТОВИЦЬКОГО ТЕАТРУ.

30. квітня, у неділю, у Великих Стрільцях, на Опільському Шлеську, мав відбути польський театр з Катовиць виставу. Тимчасом на артистів разом з дир. Собанським напали гітлерівські бойівки, побили їх, а театральну обстанову знищили. Артисти з директором ледве втекли назад на польський кордон.

ЩЕ РАЗ ГАРАНТУЮТЬ НЕНАРУШНІСТЬ ПОЛЬЩІ

ЛОНДОН. — Премієр міністрів Невил Чеймберлин зложив у палаті послів обдуману і зручно уложену заяву в справі Данціґу, якою заявив, що Англія і Франція стануть по стороні Польщі на випадок насильних змін у Данціґу. Оті зміни можуть мати і наскрізь внутрішній характер. Це останнє звязане з тим, щоб такі внутрішні переміни не могли дати Німеччині притоки до військової інвазії, прилучення Данціґу до Німеччини і поставлення цієї справи перед світом як „доконаного факту".

Чеймберлин заявив далі ще й те, що Данціґ має для Польщі життєве стратеґічне й економічне значіння. Якби яка інша держава панувала над Данціґом, казав він, то вона моглаб кожної хвилі відтяти Польщу від моря і натискати на неї економічно й військово.

РАХУЮТЬ, ЩО БУДЕ КІЛЬКА ТИЖНІВ СПОКІЙНО.

ЛОНДОН. — В Англії певні, що тепер не буде ніякого поважнішого замішання в Европі. Доказом того є і те, що всі високі керманичі европейської політики є на літнім відпочинку. А такий Чіяно, італійський міністер закордонних справ, поїхав на відвідини до Еспанії.

ЧОМУ ЗЯВИЛАСЬ ДРУГА ЗАЯВА?

ЛОНДОН. — У політичних колах говорять, що премієр Чеймберлин мусів зложити нову заяву в справі Польщі, бо панувало переконання, виявлене між іншим таким впливовим часописом як „Таймс", що Англія і Франція згодились гарантувати Польщі „незалежність", а не „ненарушність". А далі треба було ще підкреслити, що Данціґ став великою европейською проблемою.

ПОЛЬЩА НЕ ПОВИННА САМА РІШАТИ.

ЛОНДОН. — Кентерберський архиепископ, обговорюючи справу Данціґу, підкреслив, що не можна допустити до того, щоб одна держава, себто в тому випадку Польща, рішала, чи має вибухнути нова світова війна і то через те, що щось сталося в однім місті. Про таку важну справу як війна повинні рішати спільно Англія, Франція і Польща.

НІЧОГО НОВОГО.

БЕРЛІН. — У Німеччині не знаходять у новій промові англійського премієра у справі Данціґу нічого такого, що вже не булоб сказане передше. Нова заява, кажуть нацисти, ні не змінює загальної ситуації, ні її не вияснює.

ПОЛЬЩА ЗАДОВОЛЕНА.

ВАРШАВА. — В Польщі панує велика радість з приводу нової англійської заяви в обороні Польщі. Часописи підносять, що тепер є час на мирне полагодження справи Данціґу. Польща згодиласяб на те, щоб Данціґ став маленькою, незалежною державою, якщоб Польща і Німеччина зобовязалися ніколи не нарушувати цієї незалежности. Очевидно, що Данціґ був би обнятий польською митовою юнією, але це в інтересі самого міста.

ЗА СПІЛЬНУ КОЛЬОНІЯЛЬНУ ПОЛІТИКУ.

ЛОНДОН. — Іде до тісного обєднання між Англією і Францією і в справі кольоній. І тут безпосередною причиною того обєднання є страх перед Німеччиною й Італією та їхніми претенсіями, зголошеними щодо кольоній. Міністри кольоній, британський і французький, ведуть переговори у справі тісної співпраці в Африці й в інших кольоніяльних краях. Це називається співпраця „імперіялістичних демократій".

ВИГАНЯЮТЬ З ТИРОЛЮ ЧУЖИНЦІВ.

РИМ. — У тій частині Тиролю, що її по світовій війні прилучено до Італії, діються якісь речі, про які навіть не знає нічого італійське міністерство закордонних справ, хоч тут іде про масове виселення з цієї землі чужинців. Недавно поведено аґітацію за те, щоб мешкаючі там німці переносилися до Німеччини. І дійсно велике число німців уже перейшло до Німеччини, а ті німці, що остались, мають стати „італійськими патріотами-фашистами". Тепер дано приказ різним чужинцям, британцям, французам, швайцарцям, забратись до 48 годин. Тільки не дано такого приказу нікому з американців.

ЗА „ПРОДОВЖЕННЯ" ВІЙНИ.

МАДРИД. — Військовий трибунал з 4 ґенералів і 2 підполковників засудив на 30 літ тюрми професора Юліяна Бестейро, що стояв на чолі Комітету Оборони Мадриду і передав місто армії ґен. Франка. Бестейро був соціялістичним провідником. Має 69 років. Засуджено його ніби за те, що довго зволікав із здачею міста.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з анґлійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ҐАРАНТІЙНИЙ БЛОФ

Пересування на европейській шахівниці, укладання й консолідація сил, від яких залежить найближче зударення в новій світовій війні, ще тривають далі й ще досі не дають остаточного висліду. Діються при тому події, незвичайно повчальні.

Як звісно, большевицький уряд Росії, котрого Франція й Анґлія пробують утягнути в коаліцію проти Німеччини, ще далі пручається: в чому лежить причина, що Росія не приступає до союзу, до котрого давніше вона пішлаб з підскоком, нині вже звісно. Останніми часами Сталін грав дипльоматично на те, щоб Німеччина зчепилася за роги з Анґлією й Францією. Росія мала тоді сидіти тихо, до війни не втручатися, хіба що підпускати комуністичну пропаґанду проти всіх воюючих. Росія мала вижидати, поки обі сторони не виснажаться війною так, що як Росія остаточно приступить до війни, то буде вже знати, хто буде у війні переможцем, і буде через те могти добути собі без клопотів найдогідніші умови й користі з перемоги, нею не добутої. Якби тепер Росія остточно приступила до союзу з Анґлією й Францією, то тимсамим мусіла би покінчити вже свою подвійну гру, бо бусіла би признатися, що вона згори лучить свої інтереси з інтересами Анґлії й Франції.

Щоб не сказати остаточного слова Анґлії й Франції, Росія вжила останніми часами викруту, що, мовляв, вона лише тоді піде на союз з ними, якщо вони заґарантують їй не лише незалежність Росії, але й незалежність балтійських країв. Мовляв, як Анґлія й Франція цеї ґарантії не дадуть, то Німеччина готова заняти балтійські краї, а тоді яку допомогу зможуть дати Анґлія й Франція Росії?

Почувши, що про них іде мова, балтійські держави заявили згідно, що вони не потребують ніякої ґарантії від Росії. Ні від Німеччини. Ґазети балтійських держав сказали виразно, чому ці держави такої ґарантії своеї власної незалежности не хочуть: мовляв, ґарантувати легко, але хто може ґарантувати, що ця обіцянка ґарантії буде виконана? Себто велика держава може нині ґарантувати малій державі пошанування її незалежности, але що заставить велику державу виконувати цю ґарантію, коли великій державі буде вигідніше малу державу заняти й прилучити до великої держави?

Правда, не маючи ґарантії, мала держава не почувається певної своеї незалежности. Одначе, і маючи ґарантію, мала держава не могла би почуватися певніше, бо вона зналаб, що велика держава зложить обіцянку ґарантії, як їй цього було треба. Для добре реального погляду на світ державі краще, щоб її нарід знав, яку стійкість має його держава та яких надзвичайних зусиль треба бути, щоб її на випадок нападу рятувати.

МОЛОДЬ НА СЛУЖБІ НАЦІЇ

(З приводу XI-го Зїзду Центрального Союзу Українського Студентства).

Сяєвом великих лямпад освічена саля „Кафе Ляндтман" приймала в неділю, 18. червня 1939 р., кількадесять молодих українських студентів, що прибули на XI. Зїзд ЦеСУС-а. Є і гості, а між ними добачуєте представників українського робітництва і голову Клюбу чужинних студентів, д-ра Качінку. В глибині салі, де місце президії й промовців, бачите як прикрасу могутній, на синьому тлі вилискуючий тризуб та марморні герми полк. Евгена Коновальця і Симона Гетлюри, а біля них по 4 прапори України. Споглядаючи на те, відчуваєте відразу врочистість улаштованого тут молоддю свята:

Свята XI-го Зїзду Центрального Союзу Українського Студентства.

Вчора, в суботу, була ділова частина Зїзду. А сьогодні, у прияві запрошених гостей святочна.

Відкриває її новообраний президент ЦеСУС-а, **інж. Д. Равич,** витаючи як гостей ґен. В. Курмановича та голову філії УНО у Відні, д-ра Остапа Грицая, після чого відчитує надіслані привіти. Це привіти з ріжних, дальших і найдальших середовищ українського життя. Трохи не з усіх країн Европи, і ген зза океанів і з безмірних далечінь ген на окраїнах Сходу. І коли ви слухаєте сердечних і одушевлених слів отих привітів для ЦеСУС-а з його XI-тим Зїздом, то вам здається, що пурпурні стіни інтимної салі в Кафе Ляндтман поширюються кудись у безкрай, і стеля з лямпадами видвигається кудись високо-високо, і що ви раптом у якійсь велитенській, всі простори рідної землі і всі середовища рідного народу обіймаючій святині...

О, будь благословенна ти молоде, що твоєю Парзіфалевою вірністю у коханій батьківщині, твоїм високо ідейним, молодечим запалом і твоєю крицевою вірою в рідний нарід твориш такі святині **соборного еднання нації!**

Вонаж, ота українська молодь, згуртована у своїм Центральнім Студентськім Союзі, маєж на увазі завжди і від самого початку свого заснування — цілість, тобто соборність українськоьо життя і змагань украінської нації. А в однім місці звіту управи ЦеСУС-а кажеться: „...**Кріс і книжка** — це нерозривні атрибути життя і діяння українського націоналістичного студентства як на рідних землях, так і на еміґрації"... І з духаж національного соборництва зроджені ті резолюції нашого Зїзду, де віддається глибокий поклін Тіням **полк. Евгена Коновальця** та всіх, що на жертівнику батьківщини поклали свій труд і своє життя, як теж усім активним борцям за визволення Соборної України. І резолюції, де виддвигається факт повстання Самостійної Карпатської України і де студентство схиляє голову перед геройською поставою її оборонців, за честь нації поляглих. І стверджує з радістю, що наперекір усім наступам ворогів України визвольний рух на її просторах росте і кріпшає і набирає що далі, то більш характеру всенаціональної боротьби.

Всенаціональна боротьба, всенаціональні змагання, всенаціональне піднятгя — от вам і категорії, якими думає нині більш, ніж 3,000-не українське студентство, згуртоване в рядах ЦеСУС-а. І що до такого думання в них достроюється гідно і чин, про це переконує нас основно звіт з діяльности ЦеСУС-а за час від X-го Зїзду. Міжтим, після прочитаних резолюцій, подав през. Равич у звязку з резолюціями слухачам до відома, що XI. Зїзд іменував довголітнього провідника і головного діяча ЦеСУС-а, Ярослава Барановського, почесним президентом цієї організації.

А це заслужена почесть! Бо президент Ярослав Барановський це той керманич централі нашого студентства, що звязав її працю та її змагання щонайтісніше з цілістю життя нації. А вона, якщо дивитися з перспективи років дотеперішнього існування ЦеСУС-а, таке важливе і таке важке завдання! Бож попри той тісний звязок із життям рідної нації Центральному Союзові українського студентства-треба було в кожен час дбати про відповідні звязки, виступи й акції і **на міжнародній арені.**

Та проте праця централі українського студентства йшла, не зважаючи на всі перешкоди, без перерви.

Виконувалиж свою працю вже давніше створені заступники нашої орґанізації по ріжних краях, які, за вказівками управи, переводили дані акції в міжнародньому студентському житті на своїому терені. Такі заступництва ЦеСУС-а, що тісно співпрацювали з місцевим студентським товариством і соборницькими громадськими орґанізаціями в даному краю, були створені у ріжних світових центрах. Отак праця студентської централі набирає неабиякого розмаху, коли зважимо, що за час від 1921 до 1937 р. ЦеСУС висилав свої делеґації на **28** міжнародніх студентських конґресів, бож він виборов собі право рівнорядного членства в таких европейських орґанізаціях, як Міжнародня Студентська Конфедерація **CIE** (Confederation Internationale des Etudiants), а далі **ISS** (Міжнародня Студентська Поміч) та **ISL** (Міжнародня Студентська Ліґа Нової Европи). Таким чином усі ті чужинні, світового характеру і рівня орґанізації це завдяки заходам ЦеСУС-а в рівній мірі европейські форуми для пропаґанди української справи. І чим завзятіше доводиться тут нашим студентам боротися за рівноправність — от як в останнім часі за членство в CIE та проти втягання представництва большевицького студентства сюдиж! — тим воно для нашої справи корисніше, бо українська проблема стає отак у чужинних орґанізаціях предметом якнайживіших дискусій, з це її скрізь актуалізує. І навіть тоді, коли наші студенти тут і там на міжнародньому форумі не всилі досягнути позитивного успіху — от як у серпні 1937 з приводу футболевої Олімпіяди в Парижі, а на рік раніше підчас Олімпійських змагань у Берліні! — навіть тоді їх протестаційна акція заставляє екзекутиви дотичних комітетів розглядати їх мемо-ріяли з цих боків, а це зазнайомлює з нашою справою навіть найбільш байдужних до нас у чужинних орґанізаціях. А попри те — якимиж преґарними досягненнями являються нам такі улаштування ЦеСУС-а, як нпр. показ української преси в Софії (1936), або міжнародня вистава українського мистецтва й культури в Неаполі 1937 р.!

А вся найглибша тайна того справді творчого розмаху в дотеперішній праці ЦеСУС-а це одиноко й головно та несхитна, нічим і ніким непорушна енерґія і послідованість, з якою ЦеСУС намагається обеднувати у своїм лоні всі кадри, всі сили, всі таланти молодої ґенерації України. І звязавши отак орґанізацією молоді ввесь велитенський орґанізм нації, творить нації несхитну базу всецілої служби і посвяти для батьківщини.

Адже між делеґатами на XI-тий Зїзд Централі Студентського Союзу є представники українських академічних орґанізацій і товариств у всіх середовищах батьківщини — поскільки лиш нема там тих непереможних перешкод, що їх ми, на жаль, бачимо на землях східньої України! — і поза нею, в широкому світі. От сам **СУСОП** (Союз українських студентських орґанізацій в Польщі) орґанізує в собі 60 наших студентських орґанізацій на Буковині і в Карпатській Україні, у Празі, Відні, Ґрацу, Берліні, Данціґу, Брні, Лювені (Бельґія), Парижі, Римі, Загребі, і представництва українського студентства у Злучених Державах Америки і в Канаді, та представництво далеко-східньої Січи (УДС) в Харбіні.

Хотілосяб сказати:

Соборна, молода, така чудово молода Україна!

Оце ось у пурпурній салі після того, як през. Равич покінчив свій звіт з перебігу ділової частини Зїзду, починаються **реферати** поодиноких делеґатів на Зїзді. Юнак за юнаком виходить вам на естраду і проголошує своє слово до товаришів, до проводу, до всього громадянства. **Шумелда** („Зарево", Берлін) говорить про український націоналізм і студентство. **Д-р Михалечко** („Січ" Ґрац,) про здоровля нації і студентство. **Іваницький** („Зарево", Берлін) про український театр на службі нації; **Дудра** (Ню Йорк) про потребу студіювання в Европі. **Леонід Шевченко** (Хабрін) про змагання українського студентства на Далекому Сході. **Барицький** (Загреб) про українських переселенців у Бачці і Cремі, а **Маковецький** (Ремс, Франція) про орґанізаційну працю нашого студентства у Франції.

Реферат за рефератом наступає отак, та хоч їх цілий ряд, і ви вже вислухали і резолюцій і звіту президента, і це вже кілька годин тому, як ви ввійшли в пурпурний сальон, то вам ні не скучно, ні не задовго, ні не затяжко слухати отак без довшої перерви всього, а навпаки:

Вам тут з цими чудово молодими чогось щораз краще і щораз цікавіше.

І де-далі вам пригадується мимохіть оте незбагнене Коцюбинського:

Говори, говори!

Так:

Говоріть, говоріть, молоді, славні товариші! Ах, вони такі гарні, такі дорогі твойому серцю, ті молоді українські студенти. Слово, яке вони проголошують, повне якоїсь чудової поваги і серіозности. В цілому їх естві якийсь передуховлений спокій і подих внутрішнього зрівноваження. Вони говорять чітко, поваґом і не хвилюючися, а в їх повних, спокійних поглядах промигує риска суворости. Це вона — нинішня молодь України! Надихали їх своїм подихом, подихом суворої, непримирної героїки боевища Крутів і Базарів. Зясніли їм навіки в душі геройські Січні і Листопади. І от тепер вони самі носії геройських заповітів нації і молоді подвижники великого обеднання і визволення нації! І я певний, що так спокійно, і не хвилюючися, з тою рискою суворости в молодих очах і чудової поваги в молодих обличчях, як от тепер, коли вони читають у пурпурній салі свої реферати, вони на перший поклик України підуть в останній бій — двигнути ще раз молодими силами червону калину народу.

І вони її двигнуть!
Двигнуть її!
На ввесь світ двигнуть!

Д-р Остап Грицай.

З ПОБУТУ В МАДЯРСЬКИХ КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРАХ

(З оповідань утікачів).

Проф. Андрій Буркацький, директор горожанської школи в Нересниці, співак, диригент найліпшого карпато-українського хору і громадський діяч,, оповідає таке:

„Мадярські жандарми арештували мене 2. квітня в Нересниці, де я вчив і працював багато років. Відвезли мене до тюрми в Тячові, потім до табору в Кривій біля Хусту, а згодом до концентраційного табору в Варюляпос біля Зийрегигаза.

„Вже в таборі в Кривій були жахливі обставини. Майже що дня нас били, спали ми ввесь час на мокрій підлозі й із свого клаптику підлоги ніхто не смів відійти ні в ночі, ні в день.

„В концентраційнім таборі в Варюляпос було ще далеко гірше. І тут спали ми на мокрій, гнилій підлозі. Діставали такий харч, від якого багато нас захоріло. Перед вислухом кожного з нас били пястуками, а частіше пендриками по цілім тілі. Вислухи переводжували в той спосіб, що треба було відповідати тільки на запити мадярських детективів. Але ці запити були стилізовані в той спосіб, щоб кожний з нас, професорів чи вчителів, „добровільно" признався, що він ніби навмисне й послідовно „українізував шкільну молодь у Карпатській Україні".

„Коли хтось із нас говорив, що він учив у школі точно за урядовими приписами, тоді його мадяри немилосерно били так довго, поки не сказав, що він дійсно свідомо й навмисне шкільну дітвору „українізував". Під таким терором не можна було „добровільно" не признаватися до всяких неймовірних мадярських закидів.

„По скінченні подібних вислухів приходили вночі мадярські, а деколи навіть і польські, детективи, будили нас усіх і знову били прикладами, копали й плювали на нас".

До цього слід зазначити, що проф. Буркацький працював на Закарпатті від 1920 року. Положив він дуже багато труду й здоровля для піднесення культурного рівня селянського населення. Тепер опинився на еміґрації побитий, з підірваним здоровлям. Майже каліка.

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА

(Жінка в житті і творах поета).

(6)

Та чим далі, тим дивніші стають відносини між Шевченком і княжною. Вона жалується у листі, що Шевченко не розмовний з нею, що її оминає, що обидвоє мають „вигляд двох закоханих, що посварилися". А „під кінець він став таким мовчазним і таким холодним зо мною, що я від цього не тільки попала в сум, але й занедужала". Та кілька днів пізніше, пише вона, Шевченко підійшов до неї і поцілував її в руку „з такою любовю і щирим серцем, що я знову почула радість у серці".

Мати княжни не звертала на це все уваги. Була хоровита й не припускала, щоб між її дочкою і бувшим кріпаком доходило до того, щоб княжна могла поцілувати кріпака. Але інші завважували це. А особливо журився тим Капніст, приятель дому Репніних і приятель Шевченка. Він то зробив докір княжній і сказав їй, що вона поступає еґоїстично, коли не застановляється над наслідками її відношення до Шевченка. Княжна відповідає йому, що вона передумала це, вважає докір слушним і хоче бути тільки другом, сестрою Шевченка, та що в 35 році життя вона вже може себе сконтролювати. Та Капніст заявив, що „вік нічого не доказує, що коли жінка й молодий мужчина називають одно одного сестрою і братом, у цім завжди є небезпека".

Капніст доніс княжні іншим разом, що він знає, що Шевченко переконаний у тім, що княжна його кохає. Це дало княжній привід до того, що вона при найближчій нагоді розповіла Шевченкові про свої почування до нього, що „вона моглаб щиро любити його жінку, колиб він оженився"; що вона хотілаб, щоб „він був добрим, чистим і великим".

Шевченко по таких розмовах ставав холодним, мовчазним та байдужним, а це знову дратувало княжну.

Коли поміщик, ніби друг Шевченка, зневажив його, нагадуючи йому кріпацтво і коли Шевченко відчитував зневажливого листа перед княжною та заплакав з болю, княжна описує свої почування ось як:

„Бачити мужчину як плаче, зокрема, коли гаряче любиш його, почувати, що його понизили, це дуже болюче. Я не знала, що сказати, що зробити, щоб потішити його. Я пригорнула його голову до моїх грудей, обняла його, поцілувала його руку, цілувалаб його ноги".

Відносини між Шевченком і княжною укладалися так, що, як вона пише, „я розмовляла з ним кілька разів, причім щораз більше виходив на верх мій потяг до нього. Він відповідав мені деколи теплим почуванням, але пристрасним ніколи".

Шевченко називав княжну сестрою. Говорив до неї часто через „ти". Але це, як пише княжна, треба розуміти у Шевченка інакше, бо „Шевченко — дитя природи і не має ніякого виображення про те, що випадає, одначе у нього багато такту, доброти і пошани до всього святого, тому він з усіми чемний, повний пошани для старших і всі його люблять".

„Колиб я бачила", каже княжна, „з його боку кохання, я може відповілаб йому пристрастю...!" Та й без „пристрасти" Шевченко так нею потрясає, що вона „біблію забула, стала млява й недбала в молитвах".

Знову в своїм оповіданні вона признається, що Шевченко (Березовський) „міг би бути вибранцем моеї душі, але тепер напевно мое почування до нього ніщо інше, як дружба". „Та", пише княжна, „мені не потрібне його кохання. Я хочу лише бачити його щасливим, славним, добрим".

Княжна, як це тоді було звичаем, знала ріжні европейські мови, але своеї рідної, української не знала. Під впливом духа Шевченка вона почала, вивчувати мову кріпаків, свою рідну українську мову, щоб краще розуміти писане тою мовою Шевченкове слово та пізнати всю красу його поезій. Вона болів разом з Шевченком над тим, що нарід стогне у неволі, темноті й нужді; вона відчуває глибоко протест Шевченка, звернений проти царату.

Скрізь був і скрізь плакав.

Перебуваючи в Україні, Шевченко приглянувся ще раз до того пекла, з якого сам вийшов. „Скрізь був я і скрізь плакав", так згадує він про відвідини рідного краю. У своїм селі дізнався він і про долю своеї любої чорнобривої Оксаночки. Ось як він це описує пізніше (1849) в поезії „Ми вкупочці колись росли":

...„Чи жива
Отта Оксаночка?" питаю
У брата тихо я. — „Яка?"
— „Отта малелька, кучерява,
Що з нами гралася колись"...
— „Чогож ти, брате, зажурився?"
— „Я не журюсь". — „Помандрувала
Отта Оксаночка в поход
За москалями, та й пропала.
Вернулась, правда, через год,
Та що з того? З байстрям вернулась,
Острижена. Було, в ночі
Сидить під тином, мов зозуля,
Та кує, або кричить,
Або тихесенько співае,
Та ніби коси розплітає.
А потім знов кудись пішла,
Ніхто не знае, де поділась.
Занапастилась, одуріла...
А що за дівчина була!"

Вернувшися з України до Петербурга, Шевченко не міг отрястися з тих вражінь, що їх зазнав в Україні. Перед його очима стоїть бідна вдова (СОВА, 1844 р.), що то породила сина й:

До схід сонця воду брала,
В барвінку купала,
До півночі колихала,
Досвіта співала:
„Е..е..люлі!
Питала зозулі,
Зозуля кувала,
Правдоньку казала...

Казала, що буде вдова панувати, бо син виросте:

Як ясень високий,
Гнучкий і дебелий,
Щасливий, веселий
І не одинокий.

Та як син підріс, стали в селі хлопців у кайдани кувати, а як привезли їх, щоб їм чуприни голити, себто до війська брати, то:

Усе дрібні, усе малі,
Все багатих діти.
Той каліка-недоріка,
Той не вміє стати,
Той горбатий, той багатий,
Тих чотири в хаті.
Усі не в лад, усіх назад,
В усіх доля — мати.
А у вдови один син,
Тай той якраз під аршин.

І пішов син служити цареві. Нема вістки рік, два, а далі й десятий. Стара вдова пішла на службу, молилась, ридала й ждала, а потім закляла все на світі й одуріла.

Чим далі, тим болючіше Шевченкові писати. Бо здається, що ніхто не відчуває його дум:

Всі оглухли, похилились
В кайданах — байдуже!

Так пише він у поезії, присвяченій великому синові української землі, Миколі Гоголеві. Він сумнівається, чи при такій деспотії, яка тоді панувала:

...заревуть в Україні
Вольнії гармати.

(Далі буде).

Аж тоді зачали...

Заскаржила жінка свойого чоловіка до суду за побиття. Суддя питае обвинуваченого:

— Як то було з тим побиттям?

— То було так — зачинає чоловік і витирає хусткою чоло. — Тільки я ввійшов у хату, а жінка мене мітлою по голові. Тоді я її палицею по чолі. Вона мене горшком в ухо, а я її ще раз палицею по крижах. Тоді вона мене баняком, а я її знов палицею...

— А що потім?

— Потім, то ми зачали битися.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГЛЯДІТИ СВОЇМИ ОЧИМА, А НЕ ЧЕРЕЗ ЧУЖІ ОКУЛЯРИ.

Знову наближається світова хуртовина. І знову випливає на верх імперіялістична облуда. Та сама, що присвічувала хуртовині, яка вибухла в 1914 році. Хіба та ріжниця, що тоді сиділи царі, кайзери і цісарі на тронах, а тепер диктатори. Знову підносяться чудові кличі, звязані з високими ідеалами. Доходить до того, що з одного боку говориться про християнську науку, а з другого намагається входити в союз із Советами, найбільшими руїнниками християнської етики і моралі.

Щож робити нам, українцям? Це певне, що навіть якби ми не хотіли, то таки будемо втягнені в ту нову світову заверуху. І це певне, що хто знає, чи не найбільша боротьба буде зведена на наших землях. Нам прийдеться цілком певно знову дуже багато витерпіти. І цілком певно дурити нас будуть з усіх боків, як дурили підчас світової війни і по ній. Тому нашим обовязком приглядатись до назріваючих подій надзвичайно уважно. Нам треба завчасу скупчувати всі наші сили і готовитись до розправи з ворогами, памятаючи, що приятелів у нас не буде. Берім завчасу під увагу найгірше. І готуймося до змагу в найгірших обставинах. Супроти цього виречімся тепер кожний зо свого „я", а віддаймо себе всеціло в жертву справі визвольної боротьби за незалежну Україну. Бо тільки таким способом не допустимо до того, щоб знову полилась українська кров за чужі інтереси. Імперіялісти думають і дбають тільки про свої інтереси. Як уложаться остаточно міжнародні відносини в новім конфлікті, ще певно не знаємо. Але одно мусимо вже тепер знати, що ми не можемо бути на службі чужих інтересів і імперіялістичних зазіхань. Тому всі ми, які не булиб між нами політичні ріжнобіжності, повинні глядіти на ті наближаючіся події під кутом інтересу української нації. Мусимо глядіти власними очима і не давати чужинцям змоги закладати нам такі окуляри, щоб ми свого не бачили, а чуже боронили. Ми не сміємо пролити навіть кроплі крови за чужі інтереси. Ось це повинно бути рішальне в наших орієнтаціях.

Гавриїл Туркевич,
Сиракюз, Н. Й.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

МАНДРІВКА В КАРПАТИ ТОМУ СТО ЛІТ

В „Зорі", що почала була виходити у Львові в 1880. році, знаходимо опис мандрівки по Карпатах у **сорокових роках мин. століття.** Автор опису підписався „Денис". Опис цікавий і сьогодні, бо з нього бачимо, скільки за сто літ у нашій верховині змінилось, а що осталося таке саме. Подаємо цей опис у великому скороченні.

* * *

З Красноїли до Буркута.

Я пустився верхом на гуцульському конику з Красноїли до Буркута лиш із провідником-гуцулом. Провідник вів за уздечку мого коня з постелею і з харчами на дві неділі (!) (між іншим барилку з двома копами яєць). Хто в горах хоче подорожувати, хай добре засобиться на дорогу в усе, чого до життя конче треба; гори не дадуть їсти і при всій їх красі можна би там справді з голоду вмерти. (?)

Переходили ми полониною Криницею (щодо висоти третя по Чорногорі), а на ніч зайшли на полонину Угорсько, де мій провідник мав зимівку, себто курну хату, що в ній вівчарі зимою ночують. На цьому місці угорщики (себто опришки-гуцули) колисьто підчас утечі ночували, та погоня, вислана за ними, здогонила їх у зимівці і вони всі згинули в бою.

День був гарний, захід сонця ясний. Ясні зорі замиготіли на небі пречудними брилянтами. Вівчарі стали зганяти з полонин безчисленні білі вівці до стай, дивно на них посвищуючи і гукаючи. Небаром вівчарі з вівцями щезли, стало тихо і темно. Ми стали сходити щораз нижче в діл, зарослий кущами, в яких міліони міліонів святоіванських мушок поблискувало фосфоричним світлом. Коло північи зайшли ми до зимівки. Гуцул розложив ватру в печі і взявся варити молоко і кулешу. Небавком дим застелив стелю кудрявим покривалом і став виходити вікнами, які ніколи шиб не бачили. По вечері ми полягали спати на лаві.

Було ще дуже рано, як гуцул збудився. Заки спражилося молоко і зварилася кулеша, гуцул сказав мені йти недалечко навпростець назустріч сходові сонця, бо там можна „церкви" оглядати. Пішов я. Небаром осіли мряки, сонце засвітило, розстелився образ велитенської верховини. Та де „церкви" ділися? Пішов я ще далі. Овид став нараз опадати вниз, у глибоку глибінь. А з тієї темної, ще ранішнім світлом неосвіченої глибини вистрілювали вгору високі смереки та ялиці, а серед них біліли та сивіли верхи гострокінчасті, вузькі і високі — верхи скель, справді дуже схожі на готицькі вежі церков, палат і велитенських будівель. Здавалося, що там надолі між лісом розсіялося якесь велике місто, якась велика столиця. Довго я чудувався тим незвичайним образом, аж мене гуцул збудив із задуми голосним покликом: „Паночку! вже кулеша готова!"

По сніданку стали ми сходити щораз глибше аж до корита Черемоша, швидко як гуцул, що горі полонинами гуляє. І справді ми подибали такого гуцула, молодого, в киптарику, з сокирою, молодого, з обстриженим волоссям, що легко, наче сернюк мчав стежинкою. Як зустрів нас, дзвінким і веселим голосом привитав нас: „Слава Ісусу Христу!"

— Слава навіки! А куди так охочо?

— В верхи паночку. Вчора вернувся я з війська, а нині йду спускати зрубане дерево, щоб потім збити в дараби і сплавити Черемошом.

— То чей дуже тяжка робота, тай їсти тут нема що, хіба одна пісна кулеша, скупо зварена з муки, за дорогі гроші купленої в жида. В війську, видиться, ліпше було: там і красно вберуть і дають їсти мясо...

— Паночку! коби я і все життя не їв лиш сухий вівсяний корж і носив на плечах ялиці згори на діл — миліші мені мої гори, моя верховина, як всіляке панство в тім проклятім жовнярстві.

Сказав, перехилив крисаню на бакир і, топірцем вимахуючи, пімчав далі, наче той олень, що проломив кліть і вирвався на волю.

Подорозі стрічали ми цілі каравани гуцулів і гуцулок на конях, обвантажених терхами (подовгастими бочівками) з обох боків до коня привязаними. Коні йдуть один за одним, „шилом". Гуцули голосно гуторили, старі гуцулки курили люльки і пряли кужіль на коні. Провідник мій виривав подорозі цілі кущі буйних малин і ожин і подавав мені на коня, при цьому розповідав увесь час усяку всячину. Так ми заїхали через Березник, Ладову, Лукавиці — до Буркута.

Буркут.

Ідучи до Буркута попри русло Черемоша, приходимо до місця, де впадає потічок до ріки; наліво при потічку є долинка між лісами. В горішньому кінці долинки є славне джерело буркута, від якого і вся місцевість зветься Буркут. Вода того джерела квасна, шумлива, що вдаряє в ніс вугляним квасом, крім того має в собі залізо та сірку. Давніше джерело бухало свобідно, кожний міг бачити незакриту нору, з якої сильною струєю випливала вода з глибини на поверхню. Лише деревляні цямрини окружали джерело, накрите просторим дахом. Під дахом були лавки довкола джерела. На них сідали гості, черпали собі буркут склянками, пили його доволі й нічого не платили. Нині джерело замкнене. Наймлена слуга подає воду за оплатою... І хоч більший лад, то вода не має вже тієї сили, що тому тридцять літ.

Понижче буркутного джерела були давніше деревляні хати. В тих хатах приміщувалися гості, що лікувалися тут на гостець і нервове ослаблення. Гості не платили нічого — ні за воду, що її кожний казав собі гріти до ванни у своїм помешканні, ні за помешкання, яке займав. Хто перший прийшов до Буркута, вибирав собі хату, яку хотів; пізніші гості впрошувалися, де могли, в комірне. Хто ті хати тут поклав, не знати. Нині вже нема хат, лише на початку долинки є досить великий дім з 8—10 кімнат. Тут приміщуються всі приїзні гості, яких що року приходить щораз менше. Зате є коло самого джерела навмисно збудована купіль, де за деякою оплатою гості купаються. Як давніше, так і тепер не дістанеш ні кусника хліба в Буркуті, ні жмені муки і нічого іншого, хіба одного молока тай то за дорогі гроші. За кварту молока, за яким гуцул бігав тому три роки аж на полонину, треба було заплатити 50 крейцарів, не так за молоко, як за труд гуцулові, бо до найближчої полонини відси більше як півтора милі.

(Дальше буде).

Аж так — то ні.

— Ромку, перестань уже битися з Богданом. Чи не знаєш, що мудрий усе дурному уступає?

— Знаю, мамо, але я не є ще аж такий дурний, щоби бути все тим мудрим.

ЛЮДИ БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ

Настали тепер такі часи, що майже в кожній країні живе тисячі людей, яких лиха доля викинула з рідного краю на чужину, де вони, так би мовити, стали людьми без батьківщини. Не мають вони ні права ні державної охорони. Живуть і скитаються ці бездержавні люди, як сироти без батька. Нема кому за ними впімнутися, ні оборонити їх від безправства.

Навіть в Америці, на біду, живе чимало таких людей, що не мають батьківщини. Правда, коли вони дісталися сюди за приписами іміграційного закону, то на основі американських конституційних прав вони мають майже такі самі привілеї, як роджені тут громадяни. Демократична конституція Злучених Держав охороняє від безправства не лиш американських громадян, але всіх своїх мешканців, без огляду на їх державну приналежність. Таким чином бездержавним імігрантам тут не дуже зле живеться.

Одначе бувають випадки, і то чимраз частіше, що імігрантам роблять неприємности. Не треба забувати, що в часі економічної скрути кожний край насамперед дбає про своїх власних громадян. Недавно переведено в конгресі ухвалу, щоби з грошей на допомогу безробітним не виплачувати заробітньої платні людям, які не мають громадянських паперів. У декотрих набільших американських заводах уже почали відправляти з роботи чужинців, які не мають громадянства і не стараються його набути. Навіть у нормальних часах людина без громадянських паперів не мала вступу до багатьох професій і фахів. Майже в усіх стейтах Злучених Держав право на пенсію старців мають виключно ті, що мають громадянські папери.

Причина, чому саме в багатьох чужих краях є так багато бездержавних чужинців, є та, що там дуже тяжко набути громадянство. А збігцям у декотрих краях є просто неможливо стати громадянином.

У Злучених Державах справа мається цілком інакше. Під цим оглядом в Америці існує широка демократія і кожний імігрант, що сюди правно дістався, може і має право старатися дістати американське громадянство. Мало того, навіть люди, котрі перед 3. червня 1921 року приїхали до Злучених Держав нелегально, якщо вони шанували американське право і не мають за собою кримінального рекорду, можуть тепер свій побут залеґалізувати і мають право старатись про американське громадянство. А на основі того, що тепер діється в конгресі, є підстава вірити, що привілей на громадянство буде даний також тим, котрі прибули сюди нелеґально між 3. червня 1921 і 1. липня 1924 року.

Процедура одержання громадянства дуже проста. Чужинець, що має право на громадянство, повинен внести аплікацію і перше дістати собі „перші папери". Хто приїхав до Америки леґально, то може це зробити зараз після приїзду. Такого аплікант нічого не питають, але він мусить доказати, що правно і на сталий побут сюди приїхав.

Після пять-літнього побуту імігранта в Злучених Державах, котрий уже два роки має „перші папери", може податися по другі. Після того за якийсь час покличуть його на іспит. Для одержання американського громадянства треба знати анґлійську мову, читати по анґлійськи, підписатися, знати дещо про засади американської конституції і бути морального характеру. Майже в кожнім місті Америки є школи, де ведуть безплатні курси для підготови чужинців до американського громадянства.

Комісар іміґрації і натуралізації, Джеймс Л. Готелинґ, недавно заявив, що завдяки курсам для обзнайомлення кандидатів на громадянство з головними засадами конституції апліканти з малими винятками є вповні кваліфіковані бути громадянами Злучених Держав. Натуралізаційні курси в публичних школах відбуваються вечорами, щоби працюючі в день робітники могли без перешкод підготовлятися до іспиту. Він радить кожному вибирати громадянські папери можливо якнайскорше.

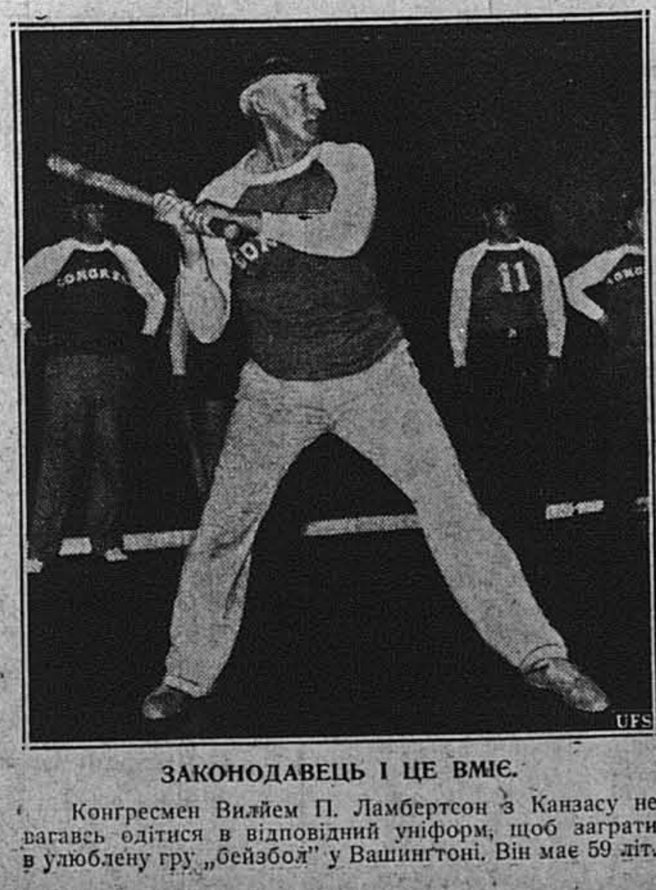
Розуміється, що хто з доброї волі не хоче стати американським громадянином, то його не повинні силувати. Хоч час від часу підносять голоси, щоб чужинців депортувати, то одначе цього ніхто не слухає. Американське громадянство це надто цінний дарунок, щоб його чужинцям накидати під загрозою депортації. Натуралізація в Америці все була добровільна і такою повинна остатись на завше. Бо кінець-кінців чужинець повинен сам рішати, чи він на стало хоче перебувати в Америці людиною без батьківщини, чи хоче стати повноправним членом своєї громади, стету і держави.

ФЛІС.

Право і життя.

Суддя: Чому ви фабрикували фальшиві гроші?

Обвинувачений: Тому, високий суде, що замало є правдивих...

ЗАКОНОДАВЕЦЬ І ЦЕ ВМІЄ.

Конгресмен Вилйем П. Ламбертсон з Канзасу не вагався одітися в відповідний униформ, щоб забавитися в улюблену гру „бейзбол" у Вашингтоні. Він має 59 літ.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Н. М., з 361 від. — Коли хочете забирати голос про „Свободу", то не зводіть боротьби з тим, що другий написав, а тільки подавайте свою самостійну думку. І майте на увазі, що то булоб, колиб так кожний з 25,000 членів У. Н. Союзу диктував, який має бути політичний напрям ґазети і які дописи вона має містити, а які відкидати. Як Вам відомо, напрям „Свободи" був завжди обговорюваний і вирішуваний на конвенціях У. Н. Союзу. І це є обовязуюче для кожного з нас і з тим треба числитись. А писати таке, що „гетьманці перші кинули клич за соборність усіх українських земель", як це Ви пишете, є незгідне з правдою. Годимося з Вами, що краще „лють і ненависть звертати на наших історичних ворогів і гнобителів українського народу". Золоті це слова і радимо Вам вислати їх до гетьманського „Нашого Стягу" в Шікаґу. Прочитайте те, що написала пані Анастасія Кочан про цей часопис гетьманців, а зрозумієте, де і в чому корінь лиха.

Оборонець. — Можете написати. Тільки добре передумайте і пишіть спокійно, щоб можна було відчути, що Вам дійсно йде про загальне добро. Будьте певні, що розвага заважує, а не „гострий" і напасливий спосіб писання. Хитрунством ні нас не підійдете, ні наших читачів. Але дійсно щире слово може принести користь.

МАЄ ПОЛІТИЧНІ АМБІЦІЇ.

У стейті Висконсині почав Волтер Колер, міліонер, фабрикант пломберських причандалів, кампанію за вибір себе сенатором на місце Роберта Ла Фолета. Він був колись ґубернатором стейту, але потім його переміг Филип Ла Долет.

МЕҐАФОНИ НА ОБОРОННИХ БАЛЬОНАХ.

У Лондоні переведено проби з голосниками, заінстальованими на оборонних бальонах. Ці голосники передають населенню вказівки, як поводитися в часі ворожого налету. Голосники чути у проміні 5 км.

ЗНАЙДЕНИЙ СКАРБ.

Рівно рік тому у Парижі, коли зруйнували один дім, знайшли в його льохах багато золотих монет з доби Людвика XV. Ствердили, що цей скарб закопав був королівський радник Нівель, що залишив ціле майно своїй донці. Цими днями паризький суд рішить, кому передати всі ці золоті монети вартости півтора міліона франків. Претенсії до скарбу мають передовсім робітники, опираючися на законі, що коли мине один рік і один день, а власник знайденої речі не зголоситься, вона стає власністю знахідника. Заявляють свої претенсії і нащадки Нівеля. Сама управа міста Парижа має теж деякі підстави домагатися цього майна для себе. Не менші права має той, хто купив дім, бо все, що знаходиться на тій території, стає його власністю.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

IRONDEQUOIT, N. Y. Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 289., відбудуться в пятницю, 14. липня, 7:30 ввечір, в Т. Дроне. Проситься членів прибути на ті збори на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. — Н. Головка, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Звичайні збори Сестрицтва Благовіщення, від. 125., відбудуться 16. липня, сейчас по Сл. Божій, в парохіяльній галі при Оклей і Райс ул. — А. Куропась, предс.; Р. Сидорик, кас.; І. Подола, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Піврічний мітинґ Сестрицтва Н. З. П. Д. Марії, від. 112., відбудеться в неділю, 16. липня, в гали церковній, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх členиць зійтися начас призначений; щоби не бракувало ані одної члениці, як уряднички будуть здавати своє піврічне справоздання. Також пригадуємо довгуючим, щоби вирівняли свої залеглі довги якнайскорше цього тижня, щоби не було нарікань, як котра буде суспендована. —Марія Ліско, предс.; Катерина Ґабрівська, фін. секр.; Софія Лязука, кас.; Домінійка Романович, рек. секр.

ГАМТРАМК, МІШ. Піврічні збори Тов. Згода, від. 20., відбудуться в суботу, 15. липня, в 7:30 ввечір, в Українській Хаті на Ґрейлінґ ул. Просимо всіх членів прибути на ті збори, бо контроля і уряд мають здати справоздання за 6 місяців. Є також інші важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься заплатити свої довги, бо впротивнім разі будуть суспендовані. — Дм. Білик, предс.; Н. Триш, рек. секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Михайла Грушевського, від. 219., відбудуться в суботу, 15. липня, в годині 7:30 вечором, в церковній гали, 675 Савт 19. Стр. Проситься членів прийти на ті збори та заплатити свою вкладку, бо на те є збори, щоби платити місячні вкладки. Напоминаємо членів, щоби платили свої місячні вкладикк перед 24. кожного місяця. Обовязком кожного члена є бути на зборах. — Т. Боднар, пр.; М. Соколовський, кас.; Андрій Мудровський, секр., 83 So. 21st Street, Irvington, N. J.

СТЕМФОРД, КОНН. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350., відбудуться в неділю, 16. липня, зараз по скінченню Сл. Божої, в церковній Ґали на Ґрінвіч Еве. Проситься місцевих і позамісцевих членів прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівняли свої залеглі довги. Хто бажав би стати членом У. Н. Союзу, або вписати свої діти, нехай зголоситься на збори! — Василь Карий, предс.; Василь Блащук, кас.; Ілько Михайлишин, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Мітинґ Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147., відбудеться в неділю, 16. липня, на гали парохіяльній, 803 Фронт ул., у 2. годині пополудні. Просимо членів прийти на означений час. Також проситься, щоби члени платили свої вкладки що місяця за себе і за діти, бо трапляється таке, що члени забувають навіть коли наші збори відбуваються. Прошу памятати, що наші збори завжди відбуваються в третю неділю в місяці. Котрі члени не заплатять найдалі до 25., будуть суспендовані, як старші, так і діти. — Й. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Надзвичайний мітинґ Бр. Василія, від. 168., відбудеться в суботу, в годині 8. ввечір, в гали У. Н. Дому. Обовязком членів екзекутиви зійтися в справі нарад пікніку. Проситься членів знести тікети в суботу на мітинґ, щоби уряд знав, як дальше повести роботу й як застосуватися з „босами". — Гр. Дячишин, предс.; Гр. Бабин, кас.; П. Маник, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Піврічні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 252., відбудуться в неділю, 16. липня, в годині 12:30 вполудне, в церковній гали, 1944 Ірі ул. Проситься всіх членів прийти на збори, бо є важні справи до вирішення. — Г. Семочко, предс.; П. Хомин, рек. секр.; М. Баюк, фін. секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

АСТОРІЯ, Л. АЙ.
З прикладного весілля.

Громадяни Микола і Марія Табаки повінчали 17. червня свою доньку Анну з п. Петром Гаврильцем, сином відомих наших громадян Гаврильців з Асторії.

Родичі молодого й молодої свідомі громадяни і члени У. Н. Союзу. Тож не диво, що гостей зібралося стільки, що їх просто саля не могла помістити. При гарній гостині, промовах і бажаннях, зложених молодятам, підписаний згадав за ті події, що недавно діялись у Карпатській Україні, як і за терпіння нашого народу та його дальшу боротьбу. На ті цілі пішли по збірку п. Опришко і пані Буксен. Зібрано $23. Те, що було призначене на допомогу раненим і збігцям з Карпатської України, вислано до централі ОДВУ.

Зложили по $1: молодята Петро й Анна Гаврильці, П. Гаврилець, Н. Табака, І. Сидор, Голотко Колецький, Колецький мол., Лихач, Перій, В. Загоруйко, Заярчук, Буксен, Березовський, В. Череватюк; по 50 ц.: Лихач, Загоруйко, Іваськів, Табака, Анна Бурдиґа, Г. Василик, Бунько, Анна Бобель, Галин; дрібними $2. Разом. $23.

Іван Сидор.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.
На Український Народній Дім у Чернихівцях, повіт Збараж.

Зложили по $3: І. Мечник і Л. Кляпач; по $2: Л. Вітенко, П. Репета, М. Цебринський, С. Шведа, М. Кучмик, Анна Редчук, М. Кутний, О. Комар; по $1: В. Крук, Л. Вітенко, Марія Ратушна, Т. Баґрій, а Н. Новодворський 50 ц. Разом $26.50.

ЯК ДОВГО БУДЕМО ЩЕ ЖИТИ?

Майже всі люди вмирають неприродньою й передчасною смертю. Байдуже, що їх забиває, — стрільно гармати чи туберкольоза, скора отрута военного газу чи повільна отрута — алькоголь, тягар, що звалився на голову чи праця понад силу. В усіх тих випадках смерть не була природня, прийшл несподівано заскоро.

Природня смерть.

Природня смерть — це тільки смерть зо старости. Тоді, як сили людини поступнево слабнуть, завмирає чинність усіх орґанів і поволі, без болю та терпінь приходить смерть, подібна радше до сну.

Та це буває тільки у глибокій старості, що її не доживає майже ніякий чоловік.

У старинних переказах згадується про людей, що жили навіть понад 500 літ. Нам трудно в це повірити. Але є зовсім певні відомості про людей, що жили дуже довго. І так: Анна Барак умерла в 1883 році на Мораві, маючи 123 роки; хірург Політіман умер у 1825 році, маючи 140 років; норвезький моряк Дракенберґ умер у 1772 році в 146 році життя; анґлійський селянин Тома Парра-помер у 1721 році коли мав 152 роки життя; мадярський дідич Петро Зартай умер 1724 р., маючи аж 185 літ.

Така глибока старість не завжди зміняе чоловіка в безрадну руїну, що тяжить собі і своїм близьким. Багато столітніх старців були досить сильні й радили собі до смерти самі, без ніякої помочі. Норвежець Дракенберґ служив у мореплавстві аж до 91 року життя.

Статистика виказує, що зо зростом добробуту і культури в якомусь краю росте й пересічна довгота життя його мешканців. І так, наприклад, поки почали стосувати сироватку проти віспи, люди жили пересічно на 2 роки коротше, як пізніше.

Кожний чоловік хотів би жити якнайдовше, і кожний хотів би знати, скільки років має ще перед собою.

Обчислім і собі.

Тією справою дуже цікавляться американські обезпеченеві товариства. Вони хочуть можливо якнайдокладніше знати, скільки років будуть іще жити ті, що хочуть у них обезпечитися. Залежно від цього установляють високість обезпеченевої вкладки.

Довголітня праця лікарів і вчених виказала, що число літ життя, які лишилися ще людині, можна виразно при помочі взору:

$$(96 - X) : 2),$$

при чому X означає число вже прожитих літ даного чоловіка.

З того взору виходить, що двацятьлітній чоловік має вигляди прожити ще 38 літ — $(96 - 20) : 2 = 38$, отже доживе до 58 літ. Чоловік пятьдесятьлітній може числити ще на 23 роки життя — $(96 - 50) : 2 = 23$, отже доживе до 73 року життя. Інакше сказавши — разом з віком зростають і вигляди на довге життя.

Це річ зовсім зрозуміла: Чим чоловік старший — тим більше доказав свою життездатність і може сподіватися дожити гарної старости.

Очевидно, що цей підставовий взір треба брати тільки приблизно, бо кожний поодинокий припадок вимагає ріжних поправок.

Перша поправка, що зменшує або збільшує число років — залежить від довготи життя родичів. Як вони дожили пізної старости — можна вважати, що й їхні нащадки підуть їх слідами — і навпаки.

Друга поправка залежить від будови даної людини. Між іншим зачислюється „на плюс", як грудна клітка має ширший обвід, ніж черево.

Третя поправка є звязана з хворобами, що їх перебував цей чоловік. Чим більше хворіб, тим організм більше знищений, ближчий до смерти. Специяльно зле впливають на здоровля хвороби нирок і печінки.

Врешті остання поправка, чи не найважніша, залежить від цього, чим людина займається. Наприклад довго живуть нотарі, а коротко — гірники.

При помочі поданого вище взору, відповідно поправленого, обчислюється роки, що лишаються ще до смерти. А довголітні досліди виказали, що ці обчислення найчастіше відповідають дійсности.

Еліксір життя.

Але, як довго чоловік не жив би, все йому не хочеться розставатися з життям. Вже в середневіччі шукали альхеміки еліксіру життя, що продовжив би короткий час його тривання. І шукають його досі.

Властиво невідомо, чому людське тіло взагалі мусить умирати! — Чейже, це є механізм, що безнастанно відновлює свої засоби. Пожива, що її зїдаємо, перетворюється чейже в нову тканину — і булоб зовсім зрозуміле, якби тіло сімдесятьлітнього старця було таксамо молоде, як тіло півторарічної дитини. Бо й одно й друге відсвіжується такою самою поживою, а проте в одному випадку маємо рожеву дитину, а в другому — поморщеного дідугана.

Досі наука не знала причин цього явища. Тепер щораз певніше починають уважати, що причина старіння лежить у діяльності докровних заліз — доки вони зберігають силу, доти товаришить нам і молодість. Коли ці залози завмирають, — приходить старість.

Остання добича сучасної біольоґії — це перещіплювання частин деяких заліз, що побуджують діяльність усіх тканин тіла — і в цей спосіб хоча частинно запобігають старінню.

Але чи знайдуть коли-небудь еліксір життя?

ЯК ТРЕБА, НАВЧИТЬСЯ.

Хоч Боб Майкел Прайс родився в Кольмбії, в Південній Америці, він не хотів учитись еспанської мови, поки не дістав собаку „Ребельде" („бунтар"), котра не розуміла інакшої мови, лиш еспанську. Малий Прайс почав учитися по еспанки, щоб могти розмовляти з собакою.

ЩО ОЖИВЛЮЄ НАС.

Зовсім здорові діти дуже непосидющі. Вони люблять бігати, бавитися, кричати та все спостерігати, про все випитуватися. Та пізніше життя уговкує їх та робить менш рухливими. Доросла людина і соромиться пробігтися, дибки стати, або покачатися... Одначе коли людина бодай працює руками, то до певної міри розрушує своє тіло. І це виходить їй на здоровля. Коли ж людина має таке заняття, що цілими днями тільки сидить при столику, або на місці тупцює в крамниці, то у багатьох частинах її тіла настає застій. Деякі клітини тіла хирлявіють-миршавіють і людина передчасно почне старітися, морщитися, хирлявіти. Тож рухайтеся, не будьте ліниві та щоденно вправляйтеся тілесно, щоб оживити своє знемічніле тіло та відмолоднути!

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

MYCHAILO HOLYNSKY, LEADING UKRAINIAN TENOR, DELIGHTS LARGE AUDIENCE

Mr. Machailo Holynsky who is acclaimed throughout Europe as one of the worlds most outstanding tenors, a second Caruso, appeared in an program of Ukrainian, Slovak and Italian songs at the Ukrainian Hall on Jane street last Sunday evening. This sensational songster whose brilliant appearences as premier tenor have become an imerishable part of the musicall tradition and history of various European opera houses (Kiew, Odessa, Berlin, Moscow, Warsaw) was, it is fitting to record accorded the tremendously enthusiastic welcome he richly deserves. Those of us who attended this exceptional feast of vocal splendor were fortunate for Holynsky is a vibrant musical personality of whom America shall soon hear much.

Mr. Holynsky, whose voice has been likened by leading American and Canadian critics as having the same qualities as that of the late Caruso is a heroic tenor possessing a golden voice of titanic power and volume, yet a voice which is capable of registering a gentle quality and the utmost pianissimo. He has deep dramatic feeling which was evident in his interpretation of several standard operatic arias by Puccini, Umberto Giordano and Leoncavallo. Highly impressive was the spirited rendition of Canio's tragic elegy "Vesti la Giubba" by Leoncavallo. His high notes, as elsewhere, are always free, vibrant and here as in other Italian numbers his phrasing, diction and expression all revealed exceptional musical intelligence. This favorite aria completely subjugated the hearts of his audience.

With the exception of the above mentioned arias and the Slovak song, Holynsky gave a program containing many contributions by modern Ukrainian composers. These songs are interesting creations, elaborately set, which ought to find a more prominent place in the repertoire of musical America. They possess originality and melodic beauty. The Ukrainian people have a sad history and this sadness and the joys of life and nature are in their songs.

The highlights of this concert came in the native songs, for here the singer was indeed in his true element. After his impassionate version of "Oh Cossack of Mine" and "Oh Horn of Sorrow," the well filled house responded with enthusiastic applause. Of great appeal also, was teh "Song of Dowbush". Dowbush was a Ukrainian Robin Hood, a terror to the rich, a blessing to the poor. This was his song during his exile and is nostalgic in spirit and tone, wherein he yearns for his highland country.

In the "Improviso di Chenier," Holynsky's infectious temperament and precision were especially evident and although few understood the language yet all felt the meaning of the words he sang.

Ambrose Holowach of Edmonton, Canada, was pianist and his playing was excellent throughout the entire evening.

Several encores by Baltarowych and Lysenko were sung and at the close he was called out again and again.

A short address was given by Mr. Chandoha, editor of the "National Word" published in Pittsburgh and an eloquent homage was paid in the form of an address by Rev. Marian Kucher under whose auspices this concert was held. But somehow, after all was over, the impression would not die; we were privileged to witness a great performance, one which Carnegie had not recently seen, and to hear a master singer. No doubt all those who heard him will positively attend his recital in Pittsburgh this autumn.

("Carnegie Union," June 29, 1939.)

Відтявся.

— Як це добре бути жонатим. Жінка помагає мужеві забути про ріжні клопоти й журби...

— Яких нежонатий зовсім не знає.

МАЙНО БУВШОГО КОРОЛЯ АЛЬБАНІЇ.

Преса повідомляє, що бувший король Альбанії, Зоґу, склав усю свою готівку в турецьких банках. Кажуть, що сума його майна доходить до 50 міліонів марок.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (26)

Зо своєю сторожжю шістьох войовничих вазірів Станлі Вуд розпочав шукати Ґонфалі саме в тім місці, де Тарзан лишив його. Він знав тільки те, що ті, котрих він шукав, пішли на північ. Це був тільки здогад і мабуть даремне шукання, але це бодай означало чин.

Коли вони зблизилися до країни людоїдів бантанґів, вазірі порадили обійти цю країну. Випадково вони пішли тим шляхом, що його вибрали Спайк і Трол. Кілька днів пізніше приязний ватажок познайомив їх, що оба чоловіки і дівчина перейшли крізь їх село.

Всі дивні знаки, що їх відкрив могутній Тарзан, знищив великий дощ, а Станлі Вуд, новик у нетрах, знайшов ті сліди, що їх згубив Тарзан. Отже через непевну долю люди були виставлені на небезпеку — і смерть...

А тимчасом Спайк і Трол із схопленою Ґонфалею прямували на північ. Одної ночи вони спали спокійно в приязнім селі. Бодай Спайк і Ґонфаля спали. Трол не спав, а думав і думав, якби він міг убити Спайка, щоб украсти дівчину для себе.